

לקחה מזוב

פרשת בראשית / התשס"ו / יוצא לאור ע"י רשת מוסדות 'מזב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

הדלקת נרות שבת ניו יורק 5:50
 מוצאי שבת 7:19
 סוק"ש מג"א 9:22
 סוק"ש גר"א 9:58
 חצות 12:41

שבת מברכין חודש מר חשוון
 המולד יום ראשון בבקר שעה 8 21 דקות ו7 חלקים
 ראש חדש ביום ראשון ושני

פנינים לפרשה

"בראשית"
 האותיות האמצעיות הן אש. שאין ראשית אלא בשביל ישראל ובשביל התורה שהיא אש דת, זכה אדם מישאל שהתורה אצלו היא שלהבת אש, מובטח הוא מהקב"ה בברית שהן האותיות המקיפות את האש במילה בראשית.
(רבי ישראל מרוזין)

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו" (א-ב)
 בראשית – אם מיד בראשיתו של יום זוכר האדם כי ברא אלקים את השמים ואת הארץ, הרי גם לאחר מכן והארץ – כי העניינים הארציים תהו ובהו והם בעיניו.
(חשבה לטובה)

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" (א, א)
 התורה פותחת באות ב"ת וכן כל מסכת הגמ' פותחת בדף ב', ולא בדף א' – לרמז שכל שאנו מרבים לחקור ולדרוש, עדיין לא הגענו לאלף. עדיין אין אנו יודעים דבר וכמו עומדים אנו לפני ההתחלה.
(ר' לוי יצחק מברדיצ'ב)

"בראשית ברא אלקים" (א, א)
 חז"ל אמרו (מגילה ט) שכאשר תרגמו הזקנים את התורה לפני תלמי המלך כתבו "אלקים, ברא בראשית", ויש להבין מה טעמו של שנוי סדר מילים זה? ובאור הדבר: שכן לפי חוקי הלשון צריך לבוא נושא המאמר בראש המשפט כדרך שאומרים "ראובן בנה ביתו" ולפי כך צריך היה גם כאן לבוא בתחילה "אלוקים" שהוא נושא המשפט. אולם לגבי יהודים אין זה בכלל חידוש שהשי"ת ברא את העולם. היהודים השיגו אמונה זאת ביציאת מצרים, קריעת ים סוף ומעמד הר סיני. אלא נתכוונה התורה בעיקר למסור את סדר הבריאה וממילא נעשית המילה "בראשית" לנושא המאמר כלומר בראשונה ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ואילו לגבי תלמי המלך יש צורך להבהיר לו את עיקר האמונה זו שהאלקים ברא את העולם, ממילא נעשתה המילה "אלוקים" לנושא המשפט. **(שמן המור)**

"בראשית ברא אלקים וכו'" (א, א)
 כתב בעבע"ט שבראשית ברא אלקים סופי תיבות "אמת" מלמד שברא העולם ממדת האמת עכ"ל וצריך לומר שהטעם ש"אמת"

שיהא הגדול נמלך ונטול רשות מן הקטן" (רש"י). וזה פשר דברי חז"ל (סוטה ד) כל המתגאה כאילו עובד עבודה זרה. ולכאורה קשה מה קשר יש בין גאווה לעבודה זרה. אלא, בעל גאווה אינו מפרש כפרש"י את הפסוק נעשה אדם ללמדו ממנו מידת ענוה, אם כן יש מקום לטעות שיש שתי רשויות ח"ו, נעשה – לשון רבים, וממילא הוא עובד עבודה זרה. **(הרבי ר' חשיל)**

"בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו" (א-ב)
 "בראשית" - בשביל התורה שנקראת ראשית. (רש"י)
 מעתה אומר רבי חיים ן' עטר – מי שזכה בתורה זכה בכל העולם, ומי שלא זכה בה – אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף-רגל, וזולת אם ישמש תומך ומחזיק בלומדי תורה.

"וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל" (א, ד)
 "ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים, והבדילו לצדיקים לעתיד לבא". (רש"י בשם חז"ל)

אם כן, לשם מה בראו, כדי לגנוז? אלא, מכיון שהיה פעם בעולם אור כזה נעשה יותר קל להגיע אליו, כי אין זו אלא חזרה למה שהיה כבר. זה גם הטעם שמלאכים מלמדים לעובר במעי אמו את כל התורה כולה, ומשכחים אותה ממנו בלידתו, כדי שיוכל לחזור לדרגה זאת בנקל, והפעם מתוך בחירתו שלו. **(רבי אליהו אליעזר דסלר)**

"ויבדל אלקים בין האור ובין החושך" (א, ד)
 חושך איננו העדר אור, כטענת המינים, מבהיר מרנא הגאון מוילנא, רק בריאה נפלאה לכשעצמה, וכלשון התפילה "יוצר אור ובורא חושך". ומדוע על האור נכתב לשון "יוצר" ובחושך לשון "בורא", משום שהאור נתן לו הקב"ה צורה בהגבילו אותו עד היכן יתפשט, אבל החושך לא ניתנה לו צורה, אלא יכול הוא להתפשט בכל מקום פנוי שאין האור שולט בו. זהו שנאמר "ויבדל בין האור ובין החושך". כדוגמת האויר הממלא את כל העולם, אשר נברא מלכתחילה באופן שיתרחק ויפנה מקום לאדם או דבר אחר, וכיון שזו הדבר ממקומו תיכף נתמלא המקום באויר, כך בכל מקום שמתפנה האור ונעלם, מיד ממלא החושך את מקומו. **(הגר"א)**

נכתב כך בסופי תיבות ולא בראשם זה לרמזו שעיקר הנסיון של אמת ושקר זה בגמר הענין, לבדוק האם תלאות הזמן ונסיונותיו לא עקמו אותו וכן בסוף הדרך עליו לבדוק שוב אם נשאר ב"אמת" ולא נתעסק

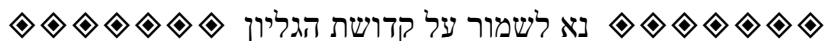
"ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (א, ה)
 לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון כמו בשאר הימים: שני, שלישי, רביעי. ולמה כתב "אחד"? לפי שהיה הקב"ה יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום ב'. כך מפורש בב"ר (רש"י). היינו ש"אחד" מוסב על הקב"ה. ואפשר גם לפרש לפי פשוטו: דהנה ראשון מקושר תמיד עם מה שבא אחריו – יום המתחייח לימים הבאים שהוא ראשון להם. ולפי חז"ל נבדל היום הראשון משאר הימים שבו נברא האור הגנוז, בריאה שלעתידי לבוא, יצירה יוצאת מן הכלל. ("ראה שאינו כדאי – האור – להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבוא", רש"י פסוק ד') ואם כן היום הזה היה במדרגה גבוהה יותר ומובדל מיתר הימים לכן נאמר בו "יום אחד" יום יחיד ומיוחד. **(משך חכמה)**

"ויאמר אלקים, יהיה רקיע בתוך המים" (א, ה)
 רש"י: יחזק הרקיע שאע"פ שנברא ביום הראשון עדיין לחים היו וקשרו בשני מגערת הקב"ה.
 אומר הרבי מקוצק שכאן המקור לבטוי "יראת שמים" שכשם שהשמים שמעו אז גערת הקב"ה ומכך התחזקו עד היום, כך חייב כל אדם להיות ביראה תמידית מכח ההופעה הראשונה של הקב"ה לפני כלל ישראל במעמד הר סיני. "מי יתן והיה לבכם זה ליראה אותי... כל הימים". **(הרבי מקוצק)**

"ונעשה אדם" (א, כו)
 "נמלך בפמליא שלו" (רש"י). הבריאה כבר היתה מושלמת ולא חסרה אלא את האדם שהוא תכלית כל הבריאה. ואף על פי כן הקב"ה נמלך בפמליא שלו ועדיין היה מקום לישוב הדעת. לומר לך, שאפילו לאחר שנעשה המעשה, בדיעבד, יש עוד מקום לשיקולים. המעשה שכבר נעשה אינו צריך להפריע למתינות ולישוב הדעת גם אם צריך להחריב מה שכבר נבנה. **(אחד מגדולי המוסר)**

"לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומידת ענוה"

"בצלם אלקים ברא אותו" (א, כז)

דמות וצלם זה מה הוא?
מרגלא בפומיה דהגר"א קוטלר בשם מורו ורבו הסבא מסלובודקה, "בן אדם נוטה להשתפר ולהתיפות, אך לא להשתנות". אולם אומר ר' אהרן, תפקידו של אדם הוא ליצור את האדם העליון מתוך ה"עיר פרא" שנולד בו. כמו שפירש הסבא מקלם "ועיר פרא אדם יולד" (איוב יא, יב) אין פרושו רק להודיעך שאדם נולד פרא, כי אם ללמדך שמיניעך פרא צריך שיוולד אדם.

מעתה מסיק ר' אהרן, הכח שניתן לאדם בהבראו "בצלם אלקים", זהו כח הבחירה וכח היצירה, ליצור מהעיר פרא שבו אדם מושלם. **(מפי רבי אהרן קוטלר)**

לאחר ששת ימי בראשית הקב"ה אינו בורא יש מאין ויוכלו השמים והארץ וכל צבאם" (ל, א)

כתב הרשב"א:
"ומה ששאל הרב אם נתברר שנבראו הנשמות ביום ראשון כי כן נראה ממדרש "אחור וקדם צרתני" (בראשית רבה א') – דבר ברור הוא בדברי רז"ל שהנשמות כולן נבראו מאז, כמו שאמרו במסכת חגיגה (יב:) "עברות שבו גנוזי חיים וגנוזי שלום ונשמות הצדיקים ורוחות ונשמות שעתידיים להיבראות. וכן אמרו: "עד שיכלו כל הנשמות שבגוף".

ומעצמו הוא מוכרח, כי הקב"ה אחר ששת ימי בראשית אינו בורא שום דבר מאין אלא פועל ועושה דבר מדבר, ואין בנשמות שום ענין שתתהווה ותמצאנה זו מזו, וזה טעם "ויוכלו השמים והארץ וכל צבאם" – שאז נשלם הכל בכל צבא השמים והארץ, וזה טעם "אשר ברא א-לקים לעשות" – שנתן כח בשרשים לעשות כמותן, ולא כדברי תועי רוח בינה שאומרים כי בכל יום ויום בורא נפשות לגופים בהולדם". **(שו"ת הרשב"א – ז' רפ"ח)**

מדוע יד שמאל היא תשת כח

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (א, כז)
מפני מה יד שמאל היא תשת כח? – כך נשאל רבי יעקב חאגיז, בעל שו"ת "הלכות קטנות", והשיב להם תשובה המסתמכת על פסוק זה, וזה לשונו:

תשובה: כשהלך אלכסנדרוס למלכות א', א"ל שראוי לחלוק כבוד לצד שבו משכן הלב, ולכך נחשב להם יד שמאל מן הימין. וכן היה נראה שתהא השמאל מיומן בהקדמה, כי הקב"ה לנגדנו ואנו כדמות מראה לשכינה כביכול. וזהו "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" – שיהיה מתדמה כבודו בנו. ולכן בעושה שלום נותנין שלום תחילה לצד שמאל, וכיוון שאנו כמראה, הרי נצטייר בנו הלב של מעלה כביכול, לב חכם לימינו כמים הפנים לפנים שהוא דבר פלא שתראה בבואת הפנים במים וכמראה פנים בפנים שהיה נראה שלא יראה כאילו צורתו נגדו ממש, כי החותם כשחוקקים בו יראה להיפך....

והוא מסיים: ואפשר שתשש כח יד שמאל משום אימת שכינה שוית' ה' לנגדי תמיד.

(שו"ת הלכות קטנות)

"ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם" (ב, כא)

(ב, כא)

אמרו חז"ל: תחילת מפלה – שינה. (ב"ר יז, ה)
אף שבתרדמה זו היה תיקון לעולם ביצירת ה"עוזר כנגדו", וודאי שגם האדם עצמו השיג בשנתו, שלפני החטא, טעמי תורה שלא נתגלו לשום בריאה, השגות גדולות ונוראות, עם כל זה, מאחר שהיתה זו הפסקה בעמל השכל, כבר חשובה היא תחילת מפלה. צא ולמד מזה, כמה חמורה הפסקה מוחלטת והיסח הדעת מתורה.

(רבי אהרן קוטלר)

ספסוף

ואף הג"ר אליעזר גורדון מטלו רגיל היה לומר: מאחר שהשינה "מפלה" היא לאדם, נמצא אתה למד שעל האדם לעסוק בתורה עד שתחטפנו שינה, כי איך אפשר שילך האדם מרצונו הטוב לקראת "מפלתו"!

(מפי רבי אליעזר גורדון)

"לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" (ב, כג)

"דרש רבי עקיבא איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, לא זכו אש אכלתן", ופירש רש"י, "שהרי חלק שמו ושיכנו ביניהם יו"ד באיש וה"א באשה". (סוטה יז, א) ומדוע נתן משמו את ה"י"י באיש וה"ה"י באשה, ולא להיפך?

אלא, דרשו חז"ל במסכת מנחות (כט, ב) על הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" – בה"א בראם, שהעולם הזה נברא בה"א והעולם הבא נברא ביו"ד. לכך נתן היו"ד באיש, לרמז שעניני העולם הבא שייכים לאיש, ובהם אין לו לשמוע לעצת אשתו, ואילו האות ה"א שבה נברא העולם הזה, אותם נתן בשם האשה, כי עניני העולם הזה שייכים לה, ובהם צריך הבעל לשמוע לעצתה.

(מפי רבי אליקים געציל, המגיד מבריסק)

"ותפקחנה עיני שניהם" (ג, ז)

לכאורה תיבת "שניהם" מיותרת, שכן היה לו לכתוב "ותפקחנה עיניהם" ודי. ברם, מצינו כתוב לאמר "כי עין בעין נראה בשוב ה'", ואף שם יש לתמוה מהי הכפילות "עין בעין". ונראה ששני עינים הללו מכוונות אחת לעין הגשמית והשנייה לעין הרוחנית – עין השכל, ומבקשים אנו מהקב"ה כי יאיר עיני שכלנו, לראות בעינים גשמיות, בשוב ה' את שיבת ציון.

אדם הראשון, קודם החטא היתה לו רק עין שכלית, אבל עין גשמית לא היתה לו כלל, עד שחטא ונפתחו לו גם העינים הגשמיות.

לכן אמר "ותפקחנה עיני שניהם", להורות שמעתה גם העיניים השכליות וגם הגשמיות היו פקוחות, ומשום כך "וידעו כי עירומים הם" **(בשם רבי איצילה מוולוז'ין)**

"ויתחבא האדם ואשתו מפני ה'" (ג, ח)

לא לברוח ביקשו, שהרי אדם הראשון עצמו אמר: "אנא אלך מרוחך... אם אסק שמים שם אתה", אם-כן מפני מה התחבאו? הלכה היא בגמרא, שקריאת שמע מותר לקרות אף אם היתה טליתו חגורה לו על מתניו בלבד, אבל לתפילה צריך שיקסח את לבו.

ופרש רש"י משום דלתפילה צריך להראות כעומד לפני המלך באימה, אבל בקריאת שמע אינו נחשב כמדבר לפני המלך (ברכות כד).

לפי זה יבואר המקרא כך, קודם שאכלו מעץ הדעת לא שלט בהם יצר הרע, ולא נתחדש

עדיין דין ערוה כלל, לכן היו ערומים ולא יתבוששו. אך כיון שאכלו מהעץ וכנס בהם יצר הרע, נתחדש להם דין ערוה, לכך הזדרזו ועשו להם חגורות כדי כיסוי ערוה. אבל אחר ששמעו את קול ה' מתהלך בגן, שוב נמצאו כעומדים לפני מלך, ונזדקקו להוסיף ולכסות גם את לבם, כדין העומד בתפילה, משום כך התחבאו "בתוך עץ הגן", לכסות עצמן שלא יראו במערומיהם, וכדין התחבאו. **(הגרי"ז מבריסק)**

"בזעת אפך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת" (ג, יט)

איתא במדרש ששאל הקב"ה לאדם הראשון "קומץ עפר של אדמה שנבראת ממנו, לא גזול בידך?" (מ"ר) מנין נטל המדרש עובדה זו שהעפר ממנו נברא האדם גזול הוא אצלו?

הג"ר יהושע העליר, רבה של טלו ומח"ס חוסן יהושע, ביאר זאת כך: הנה בכל תולדות הארץ נאמר הלשון "תוצא הארץ נפש חיה", שמשמעו הוא כהוצאת דבר מתוך דבר גרידא, בלא שהארץ תחסר מאומה בשל כך. בדומה ליצירת הצמחים, שלא חסרה האדמה כלום בבריאתן. לא כן באדם, אשר ביצירתו נקוט הלשון "עפר מן האדמה", הרי שנחסרה האדמה אותו קומץ עפר. ועדיין איני יודע אם עפר זה היה לאדם כמתנה עולמית, אם לאו. כיון שאמר הכתוב "עד שובך אל האדמה", שמשמעו כמו "והשיב את הגזלה", הסיק המדרש כי אותו עפר נחשב גזול בידי האדם, עד שובו אל האדמה במותו. **(רבי יהושע העליר)**

"היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (ג, יב)

אכלתי ואוכל עוד. (מדרש)
אמר בעל "חידושי הרי"ם":
כה שאל הקב"ה לאדם: מה חשבת בעת שאכלת, האם גם היית בבחינת "אחטא ואשוב" שאין מספקין בידו לשוב? השיבו אדם: לא, אכלתי ואוכל עוד, כך היה אז במחשבתו וממילא עוד לא אפסה ממני תקוה....

"בזעת אפך תאכל לחם" (ג, יט)

היה רבי יוסף-יוזל מנוהרדוק דורש מקרא זה כמין חומר:
ומה אם כדי לקיים את הקללה של "בזעת אפך" האדם משתדל ומתייעב יומם ולילה, כמה צריך הוא להשתדל כדי להשיג את הברכה, "ברוך הגבר אשר יבטח בה".

"ותלד את קין..."

ותוסף ללדת את אחיו את הבל" (ד, א-ב)

אמר המגיד הקדוש רבי ישראל מקוויניץ:
כל אדם יש בו ניצוץ מקין והבל, קמצוע מדור המבול וקצת מדור הפלגה. כיצד? קין והבל – קנאה; דור המבול – תאוה; דור הפלגה – כבוד....
ישמור ויזהר מהם ומאביוזרייהו....

צער העיבור והלידה היות וזה צער שלא נגמר לעולם. (אמרי יוסף)

הליכות והלכות

דיני קריאת שמע

מעיקר הדין רשאי לקרוא קריאת שמע לפני שיברך ברכות התורה, ומכל מקום כיון שאין אנו יכולים לדייק ביותר בסוף זמן קריאת שמע, וברכות התורה זמן אמירתם קצר מאוד, אין להקדים קריאת שמע לברכות התורה, אלא יברך ברכות התורה על לקרוא מיד קריאת שמע, ואף קריאת שמע.

* טוב להשתדל לקרוא קריאת שמע בכל יום כותיקין (לפני זריחה) דהיינו לגמור קריאתה לפני הנץ החמה, ולכן מי שקם זמן קצר קודם הנץ החמה ולא יספיק להתפלל עם הנץ, ישתדל לקרוא מיד קריאת שמע, ואף בלא תפילין אם קשה לו להניחם כעת וכן החושש שיעבור זמן ק"ש.

יקרא מיד קריאת שמע אף בלא תפילין. * אם נזכר באמצע קריאת שמע שלא כיוון בפרשה אחת או בפסוק אחד, אין ראוי לו לחזור על פסוקים או תיבות שלא אמרם בכונה כדי לאומרם בכונה, מלבד פסוק ראשון של קריאת שמע.

* אין לרמוז בעיניו ובאצבעותיו בשעת קריאת פרשה ראשונה שבקריאת שמע אפילו בשעה ששותק.

* הפוסק בקריאת שמע וברכותיה לעניית 'אמן יהא שמיה רבא', צריך לענות עד 'דאמירן בעלמא' ולא עד תיבת 'יתברך' בלבד.

* הקורא ק"ש בבוקר לפני תפילה משום שירא שמא יעבור זמנה עד שיתפלל, מותר לו להפסיק לעניית אמן על ברכות. אבל הקורא ק"ש בברכותיה בתוך סדר התפילה אפילו לאחר זמן ק"ש, אינו מפסיק אלא בדברים שמותר להפסיק בק"ש.

* אף שנשים אינן חייבות בברכות קריאת שמע מכל מקום רשאיות לברך אם רצון בך.

* מותר להתפלל וללמוד ליד תינוק עם חיתול, ואין צריך לבדוק אם החיתול מלוכלך, ואם יודע שהתינוק טינף אלא שאינו יודע אם יוצא ריח רע אם לאו, חייב לבדוק אם יוצא ריח רע מחוץ לחיתול, ואם יוצא ריח רע צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה הריח ואם לא יוצא ריח רע, מותר להתפלל וללמוד אף בסמוך לו.

* זמן קריאת שמע מן התורה הינו, מזמן קימה דהיינו בשעה שבני אדם רגילים לקום ממטותם זמן זה הוא משיכיר את חברו בריחוק 4 אמות וזמן זה נמשך עד שלוש שעות זמניות. ישנה מחלוקת כיצד מחשבים את השעות האלה, האם על פי נץ החמה (דעת הגר"א) או שמא עפ"י עלות השחר (מגן אברהם).

ולכתחילה, לספרדים יש לסיימה לפי הזמן המוקדם יותר (מ"א) וזו גם דעת מר"י. רק בדיעבד מותר לסמוך על דעת הגר"א. ומכל מקום מי שגם זמן זה הפסיד. יקרא קריאת שמע בלא ברכות כל היום.

מעשה חכמים

ואחבא" ולבסוף זכו שעשה להם הקב"ה כתנות עור, בגד שלם הראוי לתפילה. (חידושי הגר"י)

"ארור אתה. על גחונך תלך ועפר תאכל"

(ג, יד) לג' דברים גרם הנחש בדיבורו: (א) גרם לסילוק אור כבודו יתברך שהיה חופף על האדם ואשתו. (ב) גרם שנכרתו אדם וחיה מהעוה"ז שלא יחיו לעולם. (ג) גרם שאפי' בימים שהם חיים בעולם לא יתעדנו בעדן אלקים.

וכנגד שלשתם לקה בשלש: (א) כנגד הפשטת ענן הכבוד שהיא בחינת "ברוך", אמר ה' אליו "ארור". (ב) כנגד הכרתת האדם מהעוה"ז, נכרתו רגליו ויעל גחונך תלך". (ג) כנגד מה שגרם לשלול מאדם וחיה את ההתעדנות בגן עדן, אמר אליו "ועפר תאכל" ואמרו חז"ל כי כל מה שיאכל לא יתעדן ממנו ויטעם בו טעם עפר.

(אור החיים)

"ועפר תאכל כל ימי חיידך"

(ג, יז) יש להבין איזו קללה היא "ועפר תאכל" הן בכל מקום שהוא מזומן מצויין לו מזונותיו ללא עמל וללא כל טורח כמאמר הגמ' "עולה לגג ומזונותיו עימו, יורד למטה ומזונותיו עימו (יומא ע"ה) ולכאורה ברכה היא ולא קללה? אלא רואים אנו כי דווקא הקושי והטורח בבקשת המזונות הוא זכות כיוון שעל ידו נוצרת סיבה לבוא אל המלך בכל יום כדי לשחר פניו ולבקש ממנו מזון וטרף.

לפיכך הנחש שמזונותיו מצויין בכל עת ובכל מקום, נתקלל בזה שאינו רשאי לקבל את פני הזן והמפרנס לכל ימי חייו. ממנו ניטלה הזכות להתפלל על מזונותיו ולבקש מה' אכלו. ובה שונה הוא מכל שאר בעלי חיים השואגים לטרף ומבקשים מה' אכלם. מובן אפוא שמה שנתנו לו מזונות מוכנים לכל ימי חייו זוהי הקללה הנמרצת ביותר. ("ח"ח עה"ת")

"ותתן גם לאשה עמה ויאכל"

(ג, ה) "שלא תמות היא ויחיה הוא וישא אחרת" (רש"י). ולכאורה קשה מנין ידע רש"י שזו היתה כוונתה של האשה שבשבל זה נתנה גם לאדם מפרי עץ הדעת, אולי מפני חיבתה לבעלה נתנה גם לו לטעום ולאכול מפי העץ הזה שהיה טוב למאכל ותאוה לעיניים? אלא, הדיוק הוא מן הכתוב עצמו שנאמר "ותתן גם לאשה עמה ויאכל", מילת "עמה" נראית לכאורה כמיותרת ומפסיק היה לכתוב "ותתן גם לאשה ויאכל". ממילת "עמה" משמע שהיא רצתה לאכול יחד עמו ולא לפניו. היא לא רצתה לאכול לפני בעלה, מפני שפחדה פן תמות היא תכף אחרי אכלה והוא ישאר בחיים וישא אשה אחרת.

(ר' מנשה מאיליא בילדותו)

"אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונוך בעצב תלדי בנים"

(ג, טז) "עצבונך" – זה צער גידול בנים "הרונוך" – זה צער העיבור, "בעצב תלדי בנים" – זה צער לידה – רש"י. והקשה המהרש"א מדוע הקדימו את המאוחר הרי לפי סדר הטבע קודם צער ההריון לצער גידול בנים? וי"ל שישנה חומרה מיוחדת ביסורים שאינו רואה את סופם כי כל צער שהוא מוגבל בזמן הגבלה זו בלבד היא כבר הקלה בצער וע"כ כתוב קודם את צער גידול בנים שאינו נגמר לעולם שע"י ידיעה מקודמת זו יגדיל (יוחמר

"וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ כי לא המטיר"

(ג, ה) וכתב רש"י: ומ"ט לא המטיר? למי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים וכשבא האדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים. ומכאן למד הג"ר ירוחם ליבוניץ זצ"ל יסוד חשוב שאין נותנים לאדם שום דבר בלא תפילה. יסוד זה אנו מוצאים במקומות רבים בתורה. האבות הקדושים עם כל מעלתם הכבירה ועל אף שהיו בידיהם הזכויות להושיע לא השיגו שום דבר בלא תפילה. גם גאולת מצרים לולי "וישמע ה' את נאקתם" לא היו נושעים, וכן במעשה העגל במרגלים ובקורח הכל לא נושעו אלא ע"י תפילה.

נמצא שכך נחקק בבריאה מראשית יצירתה ששום דבר לא יינתן לא הישג גשמי ולא הישג רוחני – עד שיבוא האדם ויקחם בכח התפילה. (דעת תורה)

"ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו"

(ג, יז) מבאר הסבא מנוברדוק שאדם הראשון יכול היה להמנע מלאכול מעץ הדעת ובכך היה נשאר בדרגה רוחנית גבוהה, אלא שהוא בחר לאכול מעץ הדעת על מנת להיות בעל בחירה בין טוב ורע, ולגבור על יצרו ובכך לזכות בדרגה רוחנית גבוהה יותר. אלא שטעה בכך שאין לאדם להביא עצמו לכלל נסיון.

(מדרגת האדם)

"לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו"

(ג, ה) הוסיפה על הצווי לפיכך באה לידי גרעון (רש"י) ויש להבין מה עוול היה זה כאשר עשתה חוה לעצמה סייג וגדר למצוות האלוקים אדרבה, הלא נאמר במשנה: ועשו סייג לתורה (אבות פא)? ויש לתרץ:

א. כשאדם עושה לו סייג למצוה עליו לומר כי על דעת עצמו הוא עושה זאת ולא לומר זאת בשם ה' שכן על עשיית הסייג כצווי הבורא קיים האיסור "לא תוסיף".

ב. ענין עשיית סייג אינו אלא לאחר חטא אדם הראשון, כאשר נתגבר יצר הרע והוא גורר את האדם מן המעשה הקל אל החטא עצמו, ואילו לפני החטא לא היה צורך כלל בסייגים ולפיכך היתה הסייג של חוה בבחינת הוספה.

"ויעשו להם חגורות וישמעו את קול אלוקים"

(ג, ז) צריך באור מדוע התחבאו לאחר שהלבישו עצמם בחגורות מעלי תאנה ומדוע התנצל אדם הראשון באומרו "כי עירום אנכי" הלא כבר היה לבוש. מבאר הרב מבריסק על פי ההלכה המחלקת בדיני לבוש בין קריאת שמע לתפילה. בקריאת שמע הלכה היא שיהא חגור במתניו שלא יהא לבו רואה את הערוה אך אינו חייב לכסות את לבו. אך לתפילה חייב בלבוש מלא כראוי לעומד לפני המלך.

אדם וחיה לאחר שאכלו את עץ הדעת ידעו כי עירומים הם והיו חייבים לכסות ערוותם ולחצוץ בין לבם לערוה ולכן עשו חגורות כדי שיהיו ראויים לקבל על עצמם עול מלכות שמים כדן קריאת שמע, אך כאשר שמעו את קול ה' מתהלך בגן חל עליהם חיוב תפילה, ולדיני תפילה אין להסתפק בחגורות בלבד ועל כן אמר האדם "ויאירא כי עירום אנכי

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525-55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

הנפש. צחצוח כזה שווה יותר מכל ניקוי אחר שהיה מתבצע במכונת כביסה משוכללת. בואו ונשמע כיצד מתגברים על חירופין. ביקרתי לפני כמה זמן בטבריה על קברו של רבי אליעזר בן הורקנוס ונזכרתי במעשה שהיה איתו. כידוע, לא ניפסקה הלכה כר"א בן הורקנוס כי בגלל מעשה שהיה נידוהו חבריו, לבד מארבע מקרים שבהם פסקו הלכה כמותו. מספר במדרש שפעם הלך רבי אליעזר ברחוב ואשה שהיתה גרה בקומה עליונה שפכה על ראשו בלא כוונה מים מלוכלכים.

מה היה עושה אדם רגיל אם היה קורה לו כדבר הזה. הלא היה צועק ומחרף את האשה שעשתה לו זאת!

רבי אליעזר לא עשה כך, לאחר שנתמלא כולו במי שופכין, נשא עיניו לשמים ואמר: "רבש"ע, כיוון שעתה אני בבחינת 'מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, אולי מעכשיו יקבלוני כבר חברי אצלם ויפסיקו לנדותני"...

גם לנו מטמינים מלכודות שכאלו במהלך החיים. אנטנו יושבים ליד יהודים המדברים באמצע התפילה ומנסים ללכוד את כל הסובבים אותם בסבך החטא החמור הזה, מניחים לדינו מלכודת בדמות מספרי לשון הרע ורכילות, והם הם יהיו המלשינים הגדולים שיספרו את כל מעשינו לעתיד לבוא.

הם מקליטים אותנו. כל מילה היוצאת מפיו תישמר במכשיר ההקלטה שלהם, וכמו שאומרים חז"ל (בבא בתרא, דף טז עמוד א'): "אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות"

שלוש בית כחיסון נפשי "יהיו לבשר אחד" (ב, כז)

כשהשתחרר אחד היהודים המפורסמים מן הכלא הרוסי, בו סבל יסורים איומים, שאלוהו כל העתונאים: איך החזקת מעמד במצבים שגדולים וטובים ממך לא החזיקו בו אפילו זמן קצר?

התשובה שהיתה בפיו מלמדת אותנו לקח עצום. וכך אמר: "החזיקו היחיד שהעניק לי את האפשרות להתגבר על כל המכשולים היה שמעולם לא ראיתי את הורי כועסים האחד על השני. כל ימיהם התייחסו זה לזה בנחת ומתוך קירבת הדעת וכל אחד סייע לזולתו בכל מה שאפשר, וכך התגברו הם-עצמם על כל נסיונות החיים בהצלחה..."

אפשר ללמוד מכאן עד כמה משפיעה התנהגות ההורים על ילדיהם עד שגם בן כזה שישב שנים רבות בכלא, יכול היה לשאוב עידוד וחזקת כה מופלאים בגלל

שלא ראה את הוריו צועקים אחד על השני, לא ראם סותרים זה את זה בדבריהם. מבהיל על הרעיון.

דבר נוסף שחייבים לזכור שאדם השומע חרפתו ושותק, יש בשתיקה זו משום נקיון

מכשיר ההקלטה הוחבאו בתוך התחבושת

"והנחש היה ערום" (ג, א) "לפתח חטאת רבץ" (ד, ז)

מעשה שהיה, כך סיפר הרב מרא דאתרא, בכמה גנבים שכדי לפרוץ לחנות ביפו האיצי את מהירות מכונתם וניכנסו אל תוך חלון הראווה ושברוהו. לפתע הגיעה ניידת משטרה למקום וניסתה לעוצרם. כמה גנבים הצליחו להימלט אך אלה שניפצעו מחמת ההתנגשות החזקה בחלון החנות, נתפסו על ידי השוטרים. למרות פציעתם סירבו לשתף פעולה עם החוקרים ולא גילו מי היו השותפים לפשע.

הגנבים אושפזו בבית חולים ובמיטות שלידם שכבו שני חולים קשים, מלאים בתחבושות בדיהם וברגליהם, הידיות שנירקמה בין חברי החדר בבית החולים הביאה לכך שהגנבים סייעו לחולים בכל צרכיהם, עזרו להם לקום ממיטותיהם, באו עימם בדברים על דא ועל הא. כך נמשך הדבר כמה ימים, עד שהמשטרה עצרה גם את ... הגנבים שנימלטו.

מה התברר?

הגנבים שניתפסו ואושפזו היו אמנם מתוחכמים ביותר, אבל גם הם לא תפסו שהמשטרה הטמינה להם מלכודת בתוך החדר בבית החולים, ושני החולים ששהו עימם לא היו חולים כלל וכלל. מחלקת החקירות במשטרה "הלבישה" את כל התחבושות הללו על שניים מטובי חוקריה, בין תחבושת לתחבושת הוכנס גם מכשיר הקלטה, וכך משכו החולים המדומים מהגנבים את כל הפרטים ופרטי הפרטים

שהיו ניצרכים להמשך החקירה וללכידת החולייה שהפילה את אימתה על האיזור. מה יש לנו ללמוד מכך?

הילולא דצדיקא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ב השון רבי אליעזר שמוחה וזכרמן שקיעה 6:02	א השון ב' ראש חדש רבי דוד ומשה מצדיקי מרוקו	ל תשרי א' ראש חדש רבי הורש חיות המהר"ן חיות	כז תשרי שמעון הצדיק	כה תשרי	כז תשרי רבי שמואל שרגא שניצלר אב"ד משאבא יתום הק"ו בן רבנו שמואל ר"י מבגלי התום	כו תשרי נפתלי בן אביו שקיעה 6:11

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה